

Legia attentamain il sequent text ed emprova da chapir el uschè precis sco pussaivel.

Il Grischun dumbra passa 190'000 abitantas ed abitants

1 Infurmaziun da l'Uffizi per economia e turissem dal Grischun

2 Entaifer ils ultims onns è creschida la populaziun grischuna per 0,9%. La fin da l'onn
3 2008 han pia 190'459 personas gi lur domicil en il Grischun. L'augment po vegnir
4 attribuì sulettamain a l'immigraziun da personas da l'exteriur, entant ch'il dumber da
5 naschientschas è stagnà en il Grischun.

6 Augment pli ferm da la populaziun en il Grischun

7 Cun 190'459 personas ils 31 da december 2008 è il dumber da la populaziun
8 residenta permanenta dal chantun Grischun per 0,9% pli aut che l'onn precedent
9 (188'762); dapi il cumenzament dals onns 90 è la populaziun mai pli creschida uschè
10 ferm durant in onn. Malgrà quai è l'augment da la populaziun grischuna er l'onn 2008
11 cleramain sut la media svizra dad 1,4%.

12 Grondas differenzas tar il svilup regional

13 Entaifer il chantun è il dumber da la populaziun sa sviluppà en moda differenta l'onn
14 2008. En l'Engiadin'Ota è la populaziun creschida il pli fitg cun +2,0%. In augment
15 relativ ferm datti er en l'Engiadina Bassa (+1,6%) sco er en la regiun Grischun dal
16 nord (+1,5%). Tavau, la Viamala sco er trais regiuns talianas (Bregaglia, Mesolcina e
17 Calanca) han medemamain pudì registrar ina creschientscha detg considerabla,
18 entant ch'il Partenz ed il Puschlav èn stagnads. La Surselva (-0,3%), la regiun
19 Grischun central (-0,5%) sco er la Val Müstair (-1,5%) han stuì prender en cumpra
20 ina reducziun da la populaziun

21 Puspè in saldo negativ da las naschientschas

22 En cumparegliaziun cun l'onn precedent èn las naschientschas stagnadas l'onn 2008
23 sin in nivel bass en il Grischun (1'597 envers 1'599 l'onn precedent). L'onn passà èn
24 vegnids registrads 1'631 mortoris, uschia ch'il Grischun registrescha puspè in saldo
25 negativ da las naschientschas (-34). Cunzunt la Surselva, il Partenz e la Mesolcina
26 han notà reducziuns pli grondas da las naschientschas
27 Remartgabel è en quest connex ch'il saldo positiv da las naschientschas da la
28 populaziun residenta estra (+202) cumpensescha bunamain la tendenza fitg negativa
29 da la populaziun svizra (-236).

30 Gronda immigraziun dals stadis vegls da l'Uniun Europeica

31 Damai ch'il Grischun registrescha er per l'onn passà in saldo negativ da migraziun
32 tranter ils chantuns, po l'augment da la populaziun sulettamain vegnir attribuì a
33 l'immigraziun d'in fitg grond dumber da personas da l'ester. La part da la populaziun

34 residenta permanenta estra è s'augmentada entaifer in onn da 14,8% a 15,6%. Per
35 la fin da l'onn 2008 han perquai 29'619 burgaisas e burgais esters gì lur domicil fix en
36 il Grischun. Il pli ferm è l'onn passà er creschì il dumber da las abitantas e dals
37 abitants da la Germania (+14%). Ellas ed els han uschia pudì extender lur posiziun
38 sco gruppa da persunas estras la pli gronda en il Grischun. Er il dumber d'abitantas e
39 d'abitants portugais è creschì a bunamain 10%, entant ch'il dumber da persunas da
40 l'Italia u dals pajais dal Balcan è stagnà u schizunt sa reduci. Las gruppas
41 relativamain pitschnas d'immigrantas e d'immigrants dad ulteriurs pajais da l'Europa
42 occidentala sco da la Gronda Britannia, da la Frantscha e dals Pajais Bass èn
43 creschidas pli ferm l'onn passà. L'onn 2008 han 576 persunas pudì acquistar il dretg
44 da burgais svizzer en il Grischun.

45 **La gronda part viva en vischnancas grondas**

46 Circa $\frac{3}{4}$ da la populaziun grischuna viva en vischnancas che han dapli che 1'000
47 abitantas ed abitants. La fin da l'onn 2008 dumbrava il Grischun anc 26 vischnancas
48 cun main che 100 abitantas ed abitants, ulteriuras 103 vischnancas avevan main che
49 500 abitantas ed abitants. Totalmain abitavan anc ca. 15% da la populaziun en
50 questas vischnancas pitschnas.
51 Cun las numerusas fusiuns da vischnancas, ch'èn vegnidas messas en vigur il
52 cumenzament da l'onn 2009 u ch'èn vegnidas concludidas per il cumenzament da
53 l'onn 2010, vegnan ils pais - a chaschun da las proximas dumbraziuns - a sa spustar
54 anc pli ferm en direcziun da las vischnancas grondas. Exempel: 26 vischnancas ni
55 12,8% da tut las vischnancas han main che 100 abitants. En questas 26 vischnancas
56 vivan 1573 persunas u 0,9% da tut la populaziun dal chantun Grischun.

57 **Maridar è vinavant en moda**

58 L'onn passà è vegnì maridà 932 giadas en il Grischun (onn precedent: 898); quest
59 dumber crescha gia dapi quatter onns puspè. Ultra da quai è vegnids registrads
60 l'onn passà 10 partenadis registrads. Il dumber dals divorzis sa reducescha dapi
61 intgins onns; l'onn passà è vegnidas separadas 400 lètgs en il Grischun, quai èn 31
62 damain che l'onn precedent.

Suttascripziun candidat(a):

Lieu / data:

Rumantsch grischun

Durada: 90 minutas

puncts total: 100

chapientscha da text: **25** producziun da text: **20** stgazi da plects: **10** grammatica: **35**
ortografia: **10**

1. Correctura: puncts cuntanschids total: _____

chapientscha da text: _____ stgazi da plects: _____ producziun da text: _____ grammatica: _____
ortografia: _____

Visum: Data:.....

2. Controlla: puncts cuntanschids total: _____

chapientscha da text: _____ stgazi da plects: _____ producziun da text: _____ grammatica: _____
ortografia: _____

Visum: Data:.....

3. Controlla posteriura: puncts cuntanschids total: _____

chapientscha da text: _____ stgazi da plects: _____ producziun da text: _____ grammatica: _____
ortografia: _____

Visum: Data:.....

1. Dumondas pertutgant il text

Respunda uschè exact sco pussaivel a las suandantas dumondas che stattan en connex cun il text che ti has legì.

Per mintga punct ston ti chattar e nudar in argument!

Adatg! Las respostas ston vegnir formuladas cun frases entiras!

1. En tge regiuns dal Grischun è la populaziun sa reducida ils davos onns?

3 p	
-----	--

2. Tge èn ils motivs principals che han manà a la reducziun da la populaziun en tschertas parts dal Grischun?

2 p	
-----	--

3. Da tge dus pajais/regiuns derivan las bleras personas che immigreschan en il Grischun?

2 p	
-----	--

4. Savens vegn pretendì che dapli che la mesadad da las lètgs vegnian separadas/divorziadas. Constat quai per las maridaglias en il Grischun? E pertge (betg)?

2 p	
-----	--

--

5. Quants abitants dastga ina vischnanca avair per ch'ella quintia sco vischnanca pitschna?

1 p	
-----	--

6. Pertge vegnan adina dapli persunas ad abitar en il futur en vischnancas grondas? Co pon ins declerar quest svilup?

1 p	
-----	--

7. Per quants pertschient è la populaziun estra (persunas che derivan d'ordaifer la Svizra) creschida ni sa reducida ils davos onns en il Grischun?

1 p	
-----	--

8. Declera cun agens plets (2 frusas): "Il Grischun ha registrà era per l'onn passà in saldo negativ da migraziun tranter ils chantuns." Tge signifitgescha quai precis?

2 p	
-----	--

--

9. Cumpareglia las suandantas pretensiuns cun il text e valitescha, sch'ellas èn gistas, falladas, ni sch'ina tala infurmaziun n'è betg da chattar en il text (betg cler).

	gist	betg cler	fauss
1. La populaziun dal Grischun n'è insumma anc mai creschida uschè fitg sco ils davos onns.	☐	☐	☐
2. Il dumber da naschientschas en il Grischun è sa reduci.	☐	☐	☐
3. Il dumber dals abitants dal Grischun è s'augmentà perquai che bleras personas d'auters chantuns da la Svizra tudestga è vegnids ad abitar en il Grischun.	☐	☐	☐
4. La populaziun en l'entira Svizra è creschida en la media pli fitg che quella dal Grischun.	☐	☐	☐
5. En il Grischun registresch'ins actualmain dapli mortoris che naschientschas.	☐	☐	☐
6. En la citad da Cuira hai dà dapli naschientschas che mortoris.	☐	☐	☐
7. Sch'ils esters che abiteschan en il Grischun n'avessan betg blers uffants, sa reduciss la populaziun grischuna anc pli fitg.	☐	☐	☐
8. La pli pitschna part dals Grischuns viva en vischnancas grondas cun dapli che 1000 abitants.	☐	☐	☐
9. En il Grischun talian sa reducescha la populaziun.	☐	☐	☐
10. I dat adina dapli vischnancas grondas en il Grischun.	☐	☐	☐
11. En la Mesolcina han ins registrà in augment da la populaziun, ma ina reducziun da las naschientschas.	☐	☐	☐

11 p

Chapientscha dal text: 25 p

3. Stgazi da pleds

I seguan intginas dumondas da vocabulari. La cifra en parantesa sper ils pleds inditgescha mintgamai la lingia en il text, nua che ti chattas il pled.

3.1 Sinonims

*Inditgescha mintgamai in **sinonim** (pled da la medema spezia/significaziun) per ils sequents pleds (exempel: martgà – fiera, magher – satigl)*

1. medemamain (lingia 17) _____
2. permanentamain (lingia 8) _____
3. acquistar (lingia 43) _____
4. l'augment (lingia 3) _____
5. precedent (lingia 22) _____

2.5 p	
-------	--

3.2 Antonims

*Inditgescha mintgamai in **antonim** (pled/expressiun cun ina muntada cuntraria) per ils pleds suttastritgads en il text (exempel: grond – pitschen, terra – citad; **betg permess: grond – betg grond**)*

1. creschientscha (lingia 17) _____
2. l'exteriur (lingia 4) _____
3. l'immigraziun (lingia 4) _____
4. ils esters (lingia 35) _____
5. precedent (lingia 22) _____

2.5 p	
-------	--

--

3.3 Explicaziun da plets

Declera **cun frastas entiras e correctas** las sequentas expressiuns che cumparan en il text.

Ti na dastgas betg duvrrar l'expressiun sezza en tia explicaziun:

1. il domicil (lingia 3)	
2. la media (lingia 11)	
3. la stagnaziun (lingia 5, 40)	
4. il burgais (lingia 35)	
5. la lètq (lingia 61)	

5 p	
-----	--

 Stgazi da plets total 10 p	
---	--

--

4. Grammatica

4.1 Furmas dal plural

Metta la furma dal plural dals sequents substantivs.

Exempel: la citad => las citads

1. il chaumedi	
2. la paraid crap	
3. il fildarom	
4. il chavel	
5. il cuntè	
6. il chaugross	
7. il piz	
8. il deputà	
9. la clav-chasa	
10. la palì	

5 p	
-----	--

--

4.2 Metta la furma feminina dapertut nua ch'igl è pussaivel

Gian, il giuven tschorv, era in orfan.	Maria, _____ _____ _____
Il nobel prinzi posseda sez in auto.	La _____ _____ _____
L'ester posseda in coc rut e cavortg ch'era tut mellen.	La / L' _____ina nusch _____ _____

5 p	
-----	--

--

4.3 Transfurmaziun da plects

Transfurmescha ils sequents plects en la spezia da plects dumandada. Inditgescha mintgamai be ina furma. Ti na dastgas betg substantivar verbs cun simplamain metter in artitgel, p.ex. scumandà: dumbrar (substantiv) -> il dumbrar.

Exempel: cler (verb) ► *sclerir*

1. dumbrar (substantiv) ► _____
2. augment (verb) ► _____
3. onn (adjectiv) ► _____
4. diriger (substantiv) ► _____
5. il svilup (verb) ► _____
6. precedent (verb) ► _____
7. concluder (substantiv) ► _____
8. popular (substantiv) ► _____
9. grond (verb) ► _____
10. separaziun (adjectiv) ► _____

10 p	
------	--

--

4.4 Metta la dretga furma dal verb

Transpona en il sequent text la furma correcta dals verbs suttastritgads.

Avant onns (abitar) _____ en in vitget ina povra vaiva cun ses figl sulet. Els (viver) _____ bain ed endretg, sco ch'i descha per glied onesta. Cura ch'il figl (esser) _____ creschi, sche (giavischar, el) _____ da pudair emprender il mastergn da lainari e d'ir per il mund enturn. El (empermetter) _____ a sia mamma dad esser adina diligent e spargnus.

Suenter in lung viadi (arrivar, el) _____ in di tar in patrun ed (al dumandar) _____ : "(avair) Na/n' _____ betg basegn d'in emprendist?" Quel (dar) _____ per resposta: "Sche ti (esser) _____ diligent, (pudair) _____ ti star tar mai."

Il giuven (esser) _____ cuntent cun ils peds dal patrun, (liar si) _____ il scussal da lainari e (cumenzar) _____ immediat la lavur ch'il patrun (al dar) _____ en maun. La dunna dal patrun (purtar) _____ mintga di las tschaveras per il patrun e l'emprendist. Il giuven (durmir) _____ en ina stanzetta daspera, uschia che (el: vegnir) _____ autramain betg ensemen cun la famiglia dal patrun.

Il giuven (daventar) _____ cun il temp in capabel e versà lavurer. El (durmir) _____ mintga saira stagn e bain.

10 p	
------	--

--

4.5 Traducziun

Translatescha las sequentas frosas en in bun rumantsch.

1. Auf einmal machte er sich aus dem Staub. (1 p)

2. Als ich die Schule beendet hatte, habe ich eine Lehre bei "ELLE" angefangen. (1 p)

3. Der Lehrer hat mir ans Herz gelegt, mehr zu lernen. (1 p)

4. Er sagt, dass er auf sein Recht verzichten würde. (1 p)

5. Die Vögel sind im Mai zurückgekehrt. (1 p)

5 p	
-----	--

 Grammatica 35 p	
--	--

--

4.4 Ortografia

En il text qua sut sa chattan frusas che cuntegnan 10 sbagls d'ortografia. Ina frasa po cuntegnair plirs sbagls ed i po er dar ch'ina frasa na cuntegna nagins sbagls d'ortografia. Suttastritga il sbagl e curregia el en la tabella. Adatg! Ti dastgas be curreger sbagls d'ortografia, dentant betg remplazzar in pled cun in auter.

Adatg! En il text datti diesch sbagls. Ti dastgas perquai mo far 10 correcturas. Sche ti suttastritgas dapli, perdas ti puncts.

Exempel: Questa occurrenza ha lieu il september (correct fiss ► settember)

I n'è betg usche simpel da viver qua, sch'ins è inteligent.
Questa saira han mes camarads lavurà fitg e gudagnà cerca ventg francs.
M'has ti gia mussà ils regals che ti has survegnì per nadal?
Jau sun stada a far gieus cun ils unfants da mes vischins.
Las chasas da questa citad èn plitost viglias.
Damaun visit jau mes cusrins che abiteschan a Turitg.
Questa stad hai jau già differentas pussaivladats da m'occupar.
Damai che la tschaina na custava nagut, avain nus mangia memia bler.
Jau hai passentà mias vacanzas en Croatia.
Mes bab bajegia ina gronda viafier da model.

Curregia ils 10 sbagls che ti has chattà e scriva la furma correcta en la tabella qua sut:

1. sbagl: ►
2. sbagl: ►
3. sbagl: ►
4. sbagl: ►
5. sbagl: ►
6. sbagl: ►
7. sbagl: ►
8. sbagl: ►
9. sbagl: ►
10. sbagl: ►

10 p

Ortografia 10 p

--